

Het gaat hard met niveau 5... overall in Europa... hier wat voorbeelden (op basis van de studiereis naar vier landen)...

En we doen lekker mee in Nederland... en lopen voorop...

Elke serie eindigt met een cliffhanger, alvorens de kijkers – in dit geval de lezers – met een gerust hart op vakantie kunnen, om daarna met een frisse blik aan de slag te gaan. Dus doen we dat ook maar met dit nummer. Daarin schetsen we een aantal interessante opbrengsten van de recente studiereis die twee weken duurde, met een groep Amerikanen en Chinezen - en voor een deel ook lerende Nederlanders (een activiteit die we als Leido al sinds 2008 ondernemen met partners in de VS, om bezoeken over en weer mogelijk te maken voor het uitwisselen van ervaringen rond zaken die vooral te maken hebben met niveau 5, de Associate degree).

Het gaat om ontwikkelingen die zijn te constateren rond de invulling van niveau 5 binnen de nationale onderwijssystemen. Dat gebeurt uiteraard op geheel eigen wijze in de landen die zijn bezocht: Nederland, Frankrijk, Vlaanderen en Nederland. Maar die dynamiek kent een duidelijke en gemeenschappelijke kern nl. dat het inzetten van niveau 5 kwalificaties een onontkoombaar aspect van meer doorlopende en flexibele leerwegen is en nog meer zal worden. Het hoger onderwijs in deze en andere landen kan zich hieraan niet onttrekken, op straffe van het zich buiten de vraag naar maatwerk en doelgerichte (arbeidsmarktrelevante) scholing te plaatsen. Het onderwijslandschap zal in hoog tempo gaan veranderen, met het vervlechten van allerlei soorten kwalificaties en daarbij betrokken aanbieders.

We schetsen een aantal ontwikkelingen en geven vervolgens een beschouwing over de rol van niveau 5 (in de zgn. European Level 5 Area). In Nederland blazen we wat dit betreft een behoorlijk potje mee – maar er zijn nog wel wat stappen te zetten. Daarover na de zomervakantie meer.

De Level 5 Area is...

In het kort voor degenen die de berichtgeving hierover hebben gemist, alhier een definitie van de European Level 5 Area (EL5A). Het betreft de 'onderwijsruimte' die door CHAIN5 - als internationale community - wordt gezien als het aangrijpingspunt voor verdere flexibilisering van leerwegen die lopen tussen de niveaus 4 en 6 van het Europese raamwerk voor de onderwijskwalificaties, het EQF. Je zou ook kunnen zeggen dat de 'niveau 5 onderwijsruimte' een 'transfer area' is, voor het schakelen tussen sectoren en systemen. De belangrijkste kenmerken van de EL5A zijn:

- Het gaat om kwalificaties die via het nationale raamwerk zijn te koppelen aan niveau EQF-5.
- Daartoe is een formele procedure gevolgd, met gebruikmaking door het 'National Coordination Point' van de EQF/NQF-descriptoren.
- Het kan elke soort aanbieder zijn zoals deze door het NCP of de overheid is erkend.
- Het kan gaan om formele en niet-formele scholingsprogramma's.

Kortom, het betreft het gehele spectrum aan kwalificaties, als het maar 5 is. Daarbij zijn de meest 'opvallende' aanbieders de instellingen voor hoger onderwijs, mbo en bedrijfsopleidingen.

Wat viel op in de bezochte landen...

Op een rijtje de meest opvallende aspecten van de dynamiek binnen het nationale onderwijssysteem als het gaat om niveau 5. We doen het per bezocht land maar gewoon puntsgewijs.

Ierland

- Er wordt projectmatig gewerkt aan de aansluiting tussen het systeem voor 'Further Education and Training (FET)' – wat wij mbo-plus en verdere scholing voor volwassenen zouden noemen – en het hoger onderwijs (HE), in de vorm van de Institutes of Technology (IoT). Het zijn vooral de ouderen maar zeker ook jongeren die niet traditioneel naar het hoger onderwijs gaan, die gebruikmaken van FET. Er moeten nu wel meer brugprogramma's voor VET en HE komen, met meer vertrouwen in elkaar als twee verschillende sectoren.
- Deze aansluiting vindt plaats op niveau 5, om aldus door te kunnen gaan naar niveau 6.
- Echter, de IoT's willen hun status in het Ierse hoger onderwijs verder gaan benadrukken. Ze streven sinds 2017 naar het mogen gebruiken van de naam 'Technological University'. Daartoe bundelen de 14 IoT's zich in 4 clusters, om aldus een zekere massa te scheppen voor een TU.
- Daarmee lijkt de kloof tussen FET en hoger onderwijs zich niet te verkleinen, maar juist te vergroten.
- Als deze plannen doorgaan, wordt de mogelijkheid geopperd om de aanbieders van FET zich te laten transformeren naar een Ierse vorm van een Community College. Daarmee kan voor niveau 5 het heft zelf in handen worden genomen, om vervolgens samenwerkingsovereenkomsten te kunnen gaan sluiten met de nieuwe TU's.
- Voorstanders van het LLL zijn in het algemeen tegen deze omzettingen en nieuwe bewegingen vanwege alle energie die nodig is om de aansluiting van 4 naar 5 en 6 opnieuw helemaal in te richten. De discussie benadrukt in ieder geval het grote belang van niveau 5.

Frankrijk

- Belangrijk is te weten dat het Franse hoger onderwijs volledig centraal wordt geregeld en gecontroleerd. Programma's en andere zaken gelden voor het gehele land (en andere landen die ook gebruik maken van het Franse systeem, zoals in Afrika).
- De meeste studenten bevolken de hoger onderwijsinstellingen die academisch gericht zijn. Zo'n 5% zit bij een universiteit in het zgn. hoger technisch onderwijs. Binnen die sub-sector kent Frankrijk een tweejarige opleiding met de naam Diploma Universitair Technique - DUT), met de mogelijkheid om met een aanvullend jaar de professionele bachelor te behalen. Er is dus sprake van een opleiding met als opbouw 2+1.
- Daarnaast kent het systeem voor zo'n 10% van de studenten de tweejarige Brevet Technique Supérieure (BTS), aangeboden in aparte Colleges.
- De aanbieders van de DUT streven nu nadrukkelijk naar een ongedeelde bacheloropleiding van drie jaren, om daarmee de DUT een langzame dood te laten sterven. Op die wijze kan binnen de universitaire sector de status worden opgekrikt. Wat helpt is dat die onderliggende programma's voor de DUT mogelijk deels of geheel kunnen worden overgeheveld naar de BTS-sector.
- Daarmee zullen de instellingen voor de BTS nog meer dan voorheen een eigen positie verwerven, mogelijk als een Franse Community College, in combinatie met afspraken over de doorstroom naar het derde leerjaar van de technische hogeschool.

Vlaanderen

- De Vlaamse Associate degree, Graduaat geheten, wordt in 2019 volledig ingevoerd binnen het hoger onderwijs, als een zelfstandige opleiding. Vanaf 2007 is er gediscussieerd over de positionering, waarbij de evolutie verliep van een plek in het volwassenenonderwijs naar de inbedding in de hogescholen – maar wel met inbreng van de Centra voor Volwassenenonderwijs.
- De bezitter van de Graduaat kan via een brugprogramma naar de professionele Bachelor.
- In principe worden deze opleidingen ondergebracht binnen een eigen 'departement', om daarmee te waarborgen dat de aanpak past bij het instellingsbeleid. Je zou kunnen stellen dat hiermee een Vlaamse variant op de Nederlandse RAC wordt vormgegeven. Ook zijn er kenmerken te vinden van de Community Colleges, mede vanwege de inbreng vanuit het volwassenenonderwijs.
- Elke hogeschool kiest nu voor een eigen insteek als het erom gaat de inbedding van niveau 5 binnen de instelling vorm te geven. Dat kan door meteen de programma's in de totaal-aanpak voor de hogeschool mee te nemen, dus door vanaf het begin duidelijk te maken aan iedereen,

het management, docenten en andere medewerkers, dat de niveaus 5 en 6 volwaardig in het aanbod worden neergezet. Maar een andere hogeschool kiest de voorzichtige weg bij de implementatie, zet de opleidingen nog wat apart qua positie, en verwacht dat in de komende jaren de integratie tussen Graduaat en Bachelor op natuurlijke wijze zal gaan plaatsvinden.

De toekomst van niveau 5...

Er zijn voor de nabije toekomst – en die is nader dan velen denken – de volgende ontwikkelingen te schetsen, als het gaat om de verdere implementatie van niveau 5 in de internationale context, en ook mede van invloed op ons land.

1. Formele kwalificaties op 5

Er is een onontkoombare noodzaak voor het hebben van tenminste één formele en nationale kwalificatie op niveau 5. Het beste is om in ieder geval in het hoger onderwijs de Short Cycle HE in te voeren, vooral binnen een binair systeem (academisch en professioneel). Daarnaast is er, zeker als de SCHE niet wordt gezien als een noodzakelijke graad, behoefte aan het aanbieden van een Higher VET-kwalificatie op niveau 5.

Om eindelijk van de verwarring af te zijn als 'men' het heeft over 'level 5'en dan meteen denkt aan de SCHE, dus hoger onderwijs, dient een internationale naam aan de SCHE te worden gekoppeld. Dan ligt het voor de hand om 'Associate' te gebruiken. Dus level 5 is alleen HE als er wordt gesproken over Associate. CHAIN5 zal hiertoe voorstellen gaan ontwikkelen.

Voor de kwalificatie Higher VET, verwarrend vanwege het gebruik van het begrip 'higher', zal ook iets nodig herkenbaars en eigens zijn. De naam 'Vocational and Professional Education and Training (VPET)' is een interessante optie.

2. Koppelen van niveaus 5 en 6

Binnen het nationale onderwijssysteem dient de overheid ervoor te zorgen dat het afronden van kwalificaties, niet zijnde de Associate (in het formele hoger onderwijs), kan leiden tot een overstap naar het programma voor die Associate, als deze er is, resp. de Bachelor. Daarnaast zijn er uiteraard mogelijkheden om voortbouwend op een dergelijke kwalificatie door te groeien naar niveau 6 parallel aan het hoger onderwijs. Het volgen van een kwalificatie op niveau 5 mag nooit leiden tot het vastlopen in het onderwijs-, scholings- en training-systeem voor de niveaus 6 en hoger.

3. Organisaties voor niveau 5

Binnen het nationale systeem moet ruimte zijn en komen voor zgn. Level 5 Colleges. Deze worden gesitueerd rond een formeel erkend type kwalificatie op niveau 5. Als er een Associate is (SCHE) kan het gaan om, wat in Nederland is te zien, een Regional Associate College. Hoe die entiteit in te bedden in het hoger onderwijs is aan de overheid.

Is er geen Associate maar wel VPET (Higher VET), dan kan het een 'College' met een naam krijgen die past bij het nationale systeem en aansluit bij het beroepsgerichte karakter.

Dergelijke Colleges moeten vervolgens de ruimte hebben om meerdere kwalificaties te kunnen aanbieden, ook niet-formeel en te zien als bedrijfsopleidingen, en ze moeten zorgdragen voor de aansluiting op leerlijnen naar niveau 6.

Op die wijze kan worden gesproken over Community Colleges European Style.

4. Door-ontwikkelen van deze Colleges

Er is een duidelijke trend waar te nemen met betrekking tot het gaan aanbieden van kwalificaties na de Associate, op hogere niveaus. In landen waar geen binair systeem is (hbo en wo) ontstaat er op deze wijze een leerlijn die parallel aan het hoger onderwijs loopt. Dat leidt tot sterk beroepsgerichte opleidingen, en soms tot het mogen afgeven van een 'Professional Bachelor', dus naast de formele, reeds bestaande Bachelor bij de universiteiten.

Deze programma's kennen hun eigen accreditatie en borging van de arbeidsmarktrelevantie. Voor Nederland zou het betekenen dat de twee jaar voor de Bachelor bovenop de Ad een eigen positie kennen, en past bij de wijze waarop RAC's hun Ad-opleidingen in de markt zetten.

5. European Level 5 Area

Gelet op alle ontwikkelingen rond niveau 5 in veel landen en de noodzaak om mensen vanuit de lagere niveaus op te scholen met inzet van concepten rond 'levenlang ontwikkelen', is het van wezenlijk belang een eigen proces te starten voor de European Level 5 Area. Het moet in de komende jaren normaal worden dat iemand vanuit niveau 4 kwalificaties kan verwerven binnen deze 'ruimte', los van wie de aanbieder is en als een kwalificatie maar als zodanig op

nationaal niveau op 5 is geplaatst – om vervolgens met gebruikmaking van overeenkomsten tussen de aanbieders te zorgen voor doorstroom naar een ander diploma op 5 of een programma op niveau 6.

Dat wil bijvoorbeeld zeggen dat iemand die in een bepaald land Higher VET op 5 (VPET) heeft afgerond, ook mag doorgaan naar een Associate degree dan wel een Bachelor. Op die wijze kan worden bewerkstelligd dat er geen doodlopende leerlijnen ontstaan.

Binnen de EL5A zullen derhalve eigen instrumenten worden ontwikkeld om die brugfunctie mogelijk te maken. Dat zijn geen instrumenten om de status van 5 te benadrukken, ze zijn er puur om de flexibiliteit te optimaliseren.

Kortom

Het is toch opmerkelijk dat er in die landen gelijksoortige ontwikkelingen zijn rond het gebruik van niveau 5 en de rol van de aanbieders. Het 'hangt in de Europese lucht', eigenlijk al een hele tijd maar nu komen ook de instellingen voor hoger onderwijs in beweging. De redenen daarvoor lopen uiteen, maar het resultaat is gelijk nl. het inbrengen van niveau 5 in doorlopende leerlijnen.

Zeker waar er sprake is van 'hoger professioneel onderwijs', en dus een binair systeem, wordt gekeken naar samenwerking met instellingen voor kwalificaties op niveau 4 dan wel aanbieders op vergelijkbare niveaus die vooral uitgaan van de mogelijkheden voor de arbeidsmarkt.

Alles bij elkaar, zoals hierboven geschetst, kan worden gesteld dat we in ons land in de komende jaren met de verdere invoering van de Ad-opleiding en de groeiende belangstelling voor RAC's - al dan niet in een eigen gebouw op een bepaalde locatie - voldoende instrumenten in handen hebben om te komen tot meer 'studiesucces' voor meer doelgroepen. Dat kan vaak meer dan voorheen op een 'eigen wijze', met een vormgeving die op zo'n doelgroep is af te stemmen.

We zijn dus op weg, met meer leerlijnen in aantocht, en vooral gebaseerd op het gebruikmaken van 'leren op een werkplek'. Dat moeten ook MKB-werkplekken zijn, mogelijkheden voor ZZP'ers en combinaties van plekken die fungeren als bronnen voor inkomsten. Dat is een grote uitdaging voor iedereen, maar zeker de komende generaties studenten verdienen een kans om voortvarend met een studie aan de slag te kunnen, met daarna een waardevolle loopbaan in maatschappelijk, economisch en vooral persoonlijk opzicht.